

սիրը կը յուսանայ որ շահաւէտ վնի իրենց ներկային և աստադային, որով և բոլոր Հայ ազգի ամբողջութեանը, որուն ի բոլոր սրտէ կը փափային չափեն հայրենասէրներն

ՆԱՍԵԿ ՊԵՐԼԻՆԵՆ

ԵՒ

ՅՕԴՈՒԱԾ

(Հարանակութիւն և վերջ տես թիւ 2.)

Եւսթինը՝ դիւսնատան յանձնառու կան ձեւը, որ գործաւորների արդիւնքների հասարակացած ժամանակը, երկիրէ տանում, չ'ինի թէ այս խումբը իր գործօնեայ զօրութիւնով տէրուէ գործատուների և կալուածաւոր դասակարգի դէմ. կանգնի. ինք հակառակը աշխատում է այս ձեւը իրեն պահպանել խափանելով միաբանութիւն իրաւունքը, սահմանադրելով ազատականութիւնը պատժելով, եթէ կամաւորապէս գործաւորները բաց են ատում աշխատանքը, և վերջապէս արգելելով, որ գործաւորութեան զօրութիւնները մի կէտում շատ չ'օրոգւնին: Սինչեւ այժմ է պէտք այս է իրանսիացւոյ և Վերմանացւոյ շատ տերութիւնների նշանակէտը: Սեր նայելով, այս նշանակէտը ընդդէմ է տէրութեան արէրի նպատակին, այսինքն անհատներին անձնական ազատութեան օրէնքին: Եւսթինը պատճառով իրանսիացւոյ կառավարութիւնը 1865 թուին հարկադրուեցաւ գործաւորներու դաշնակցութիւնը ազատ թողնել: Հիսիսային Վերմանական միաբանութեան տէրութեանց մէջ ևս նոր ժամանակներու դաշնակցութեան արգելքները բարձուեցան տէրութեանական ժողովին անդամ՝ Շուլցէ-Վերլի Կառլ Զարկութիւնով:

Երկրորդը՝ յատկապէս ընկերակցական ձեւը: Եւսթինը դուրս է այլ մեան տէրութեան անձնական ազատութեան կանոնից: Եւսթինը անհատականութիւնը, որուն համեմատ, գերի է ունեւորների դասին: Գործաւորութիւնը սկզբնաւորապէս դրամագլուխ մայրն է: Եւսթինը պարտադրող դուրս մագլուխ ունի, իսկ նրանցից է սեռ հակառակութիւնը իւրում, որոնք իրենց աշխատութիւնով ձեռք են բերել Եւսթինը պատճառով գործաւորների օգտին համար՝ տէրութեան օրէնստուգութիւնը պիտի սահմանաւորէ դրամագլուխ տնտեսական մեծ զօրութիւնը: Ենկերականութիւնը փնտրում է գործաւորութիւնը, իբրեւ միմյան մարմնակերպ ճիշդ և առանց ուշադրութիւն դարձը ներս հետեանքի վրայ: Ենկերական կուսակցիներու ճշմարիտ խօսքը՝ գործաւորութեան իրաւունքն է: Տէրութիւնը պիտի միջնորդ գառնայ, ինչպէս գործաւորութեան յանձն առնելը մէջ նայնպէս և տալու: Եւսթինը գործ դնելը գործակաճապէս անկարելի է այն վայրկեանից սկսած, երբ գործաւորութիւնը բաժանոււմ է մէկ մէկ կանոնով, այլ արդէն իրապէս: Եւսթինը եթէ տէրութիւնը կամենար մէկ շահել առանց մշակութիւնը բաժանելու, չէր կարող դիմանալ գործաւորների հետ ոտխալութեանը և իր եկաւ մուտները անօգուտ դուրս կը բերէր: Եւսթինը թէ ինչպէս անցարմար, այն և իսկ անհնարին է ընկերակցիկներին մի այլալիսի պահանջումն, շատ բաւերեւեցաւ 1848 թուին իրանսիացւոյ երբ չ'յօդուեցաւ ազգային գործաւորների կառուցման համար առաջարկութիւնը: Եւսթինը ամենայնիւ ընկերականութեան ամենագլխաւոր սխալն այն է, որ գրամագլուխը իբրեւ գործաւորութեան մի հատիկ խոչընդոտն է ընդունում, այն ինչ դրամագլուխը օգ

նյոյ ինչ է, իսկոյ միայն ժողովուած
գործաւորութիւն է, Վճանապէս և սը-
խոյական է, եթէ մի քանի ընկերա-
կիցներ մտադիր են ընկերութեան մէջ
սփնչ համարել սեպհականութիւնը և
մէջ չգրել տէրութիւնը: Այս ընկե-
րական ձեւին մտակ է Վասալի տէրու-
թեան պարտաւորութեան ձեւը: Վա-
սալը պահանջում է, ասելով թէ՛ ահա-
բութիւնը պիտի պարտք տայ պատ-
րաստի գործող ընկերութեան, որ ի-
րա գործերը բարեկարգէ: Այս ձեւը
բոլորովին խորշիկ է: Վասալը մտա-
նում է արարտապատեթեան բանը, որ
գլխաւորապէս մի անձին հաւատարմ
է և նորա կատարող ընդունակութեան
մէջ: Այնու ամենայնիւ վաստակող
կամ աշխատող ընկերութիւնն ևս ար-
հեստագործութեան քիչ ճիւղերին գոր-
ծադրելի է: Վայ յայտնենէ՛ Վասալի ձե-
ւը, չ'նայելով իր տնտեսապէս ան-
կտրելիութեանը, տէրութեան օրէն-
քի նպատակին դէմ է և ահա այս
տեղ է պահանջում նա քաղաքացինե-
րից, որ մի գասակարգ ունենայ նա-
խապատուութիւն կամ գերազանցու-
թիւն:

Երրորդը՝ տէրութեան անկողմնակ-
ցութեան ձեւը: Այս ձեւը գուրս է
եկել Անգլիոյում արա հայրն է Վոադն
Այս այտեղից է սկսում: որպէս թէ
մեծ դրամագլուխը գործաւորութեան
համար մի բարեգործութի լինի: Այս
ձեւի գլխաւոր հեղինակը Վաստիա-
տըն է, որ աշխատում է ապացուցա-
նել, որպէս թէ՛ մեծ դրամի տէրերի
արդիւնքը մի և նոյնը լինի, ինչ որ գոր-
ծաւորներին:

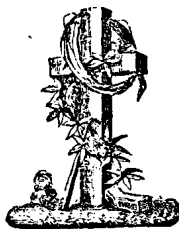
Չորրորդը եկեղեցական բարեգոր-
ծութեան ձեւը, որ արդէն միջնադա-
րեան եկեղեցումը տեղ ունէր և նոր
ժամանակներս Վերամոնիայում Վեալեր
Եպիսկոպոսը կրկին անգամ սկսեց յա-
րուցանել: Եկեղեցական հարցը, այս ձե-

ւին նայելով, Եկեղեցին պիտի լուծէ,
բարեկրօնելով բարեգործական աներ
չլինել և աղքատներին օգնել: Այս ձե-
ւի անհրաժեշտ հետեւանքը կը լինէր
արհեստական ոգւոյ անգագաւթութիւնը
և գործաւորների կարգի անբարոյակա-
նութիւնը:

Հինգերորդը՝ իսկապէս ինքնիրեն
օգնելու ձեւը, որ գործաւորների դասա-
կարգի ոյժը աւելցնելով, կամենու-
մէ նրանց վիճակը բարելաւայնել: Այս
ձեւը պահանջում է լիւրջ ազատու-
թիւն տնտեսական գործունէութեան
մէջ, (ազատականութեան և ընկերակ-
ցութեան): Ենկերական ձգտումները
իրագործում են երեք ուղղութիւնով:
Այս և առաջ ծախք անող միաբանու-
թիւններով, որոնց նպատակն է գոր-
ծաւորների համար կենսական ամենա-
հարկաւոր պիտոյքները մեծ գնով հաշ-
թայթել: Երկրորդ սկսուեցան Անգլիա-
յում իսկ Վերամոնիում արանց հիմքը
դրաւ Շուլթէ՝ Վելլը: Երրորդ՝ անպատ-
րաստ ապրանքի և պարտաւորութեան
միաբանութիւններով, որոնց նպատա-
կըն է փոքրիկ գործաւորներին անպատ-
րաստ կամ ոչպէս ասել, հում ապ-
րանքը մեծ գնով տալ: Երկրորդն աշ-
խատող ընկերութիւններով, որոնց նը-
պատակն է ինչպէս աշխատանքի կամ
գործաւորութե հասարակական ձեւ-
նարկութիւնը, նոյնպէս և նրանից ըս-
տացած շահը ընկերութեան վրայ բա-
ժանել: Այս վերջին ձեւի ձգտումնե-
րը մինչեւ այստեղ անկասկած ամենից
աւելի հնար կամ միջոց առւին փոփո-
խակի ընկերական հարցը լուծելուն և
գործող դատակարգի վիճակը բարելա-
ւացնելուն: Վայ բոլոր ընկերութիւն-
ներն էլ կասկածանք ունին. որովհետեւ
համարեա թէ անհնարին է մի իսկա-
կան ստուգութիւն անել գործ կատա-
րելու ժամանակը: Վեհաշարկաւոր է
նմանապէս ոյնդել թէ՛ ինչ տեսակ

բերքերը մի և արդիւնաւոր օգուտ
են ցոյց տալիս վաստակող միաբանու-
թիւններին։ Այս միաբանութիւննե-
րի ձեռքով մեծամեծ արդիւնքներ են
հասել երկրագործութեան բաժնին։
Այսպէս դիտելով, ինքն իրան օգնե-
լու ձեւը երեւում է, ի հարկէ, ինչ-
պէս մի յառաջադիմութիւն, բայց դժ-
բաղդաբար ստրա գործն էլ չէ աշխա-
տող դասակարգի ամբողջութիւնը մի
տնտեսապէս ապահովացած աստիճա-
նի վրայ բարձրացնել, որովհետեւ դեռ
աշխատող դասակարգը կարօտում է
մի ամբողջ դառնալու տէրութեան օգ-
նութիւնով։ Տէրութիւնը պէտք է
մէջ մտնէ, երբ բանը այնտեղն է հաս-
նում և գումարի կամ փողի ուժով
եղած գործաւորութեան օգուտը ոչին-
չացնէ և ինքն իրան օգնելու ամենա-
հարկաւոր պայմանները նորոգէ։ Տէ-
րութեան օգնութիւն հասցնելը գոր-
ծաւորութեան ընդհանակ մարդկանց

իբրեւ միայն ողորմութիւն, ոչ այլ
ինչ է, բայց թէ աշխատողներին թու-
լութեան և տնքարայտկանութեան մէջ
ձգել։ Այն նպուածքով ուրեմն, օրէ-
նդդրութիւնը հետեւեալ խնդիրնե-
րը ունի կատարելու։ Ա, Առողջապա-
հութեան դիւանի իշխանութիւնը տա-
րածանել գործատուների վրայ և ար-
հեստագործութեան այն ճիւղէ, որ
յայտնի է իր առողջութեան փաստա-
կար կամ երկրա-ղալի լինելովը։ Բ, Պա-
տանիների և իգական գործաւորների
աշխատութեանը ժամանակ սահմանել
նմանապէս և արգելել ընդհանրաբար
մի որոշեալ ժամանակից դուրս գոր-
ծաւորութիւնը։ Գ, արգելել մշակնե-
րին բնական բերքերով վարձատրելը, և
բաց յայտմանէ ամենից առաջ մշակ-
ների բարձր կրթութեան համար տե-
րութիւնը պիտի հաջալ ձրիապէս, կամ
որչափ կարելի է, էժանագին ուսման
մատին։

Ի ՍՈՒՐԲ ԽԱՉՆ

Այնք տիեզերք կանգնին քարազ փառաց Տեպառն,
Այնք և միջտան չքբախի պատմէ բլաւեր երգախառն,
Օխմորդ ապա ես շնորհապարտս կամ անբան
Տեսեալ ըզխաչն անձառ սիրոյդ ըմբշան։
Այլ իմ եղուկ լեզուիս համեր անբալբառ,
Ար ոչ ի ձահ գիտէ երգել զգերափառ
Ի զգորութիւն սրբայ խաչին փրկալան
Յոր բարձրացաւ Աստուածորդին սեր մարդկան։